

VISPĀRĒJĀS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMU IZSTRĀDES UN LICENCĒŠANAS TENDENCES LATVIJĀ

Design and Licensing Trends of the General Educational Programs in Latvia

Ivans Jānis Mihailovs

Aira Aija Krūmiņa

Latvija

Abstract. *The general education program designing and licensing trends in Latvia in the period from 2010 to 2014 are analyzed in the article. Based on the general education program licensing data, it found that there isn't a trend to license author's program in primary education, while the secondary level of education author's programs are designed and licensed more often. The fact that primary education is more licensed programs in mathematics, science and technology, but in general secondary education – the humanitarian and social direction of the program suggest a possible gap in primary and secondary education. At the same time it found that a quarter of all licensed educational programs is not implemented, which could be result of socio-economic and political change in society.*

Keywords: *The educational program, author's program, licensing of educational program, educational content.*

Ievads

Introduction

Vispārējās izglītības mērķis ir radīt priekšnosacījumus radošas, atbildīgas, vispusīgi izglītotas personības veidošanai, nepārtrauktai izglītības turpināšanai, profesijas apguvei un patstāvīgai orientācijai sabiedriskajā un valsts dzīvē (Vispārējā izglītība. Izglītības saturs). Tas nozīmē, ka vispārējai izglītībai ir jāklūst par savdabīgu pamatu, lai veiksmīgi noritētu jebkuras personas turpmākā dzīve, izglītošanās un darbība. Tai pat laikā tas arī nozīmē, ka katra izglītības iestāde ir tiesīga meklēt savus risinājumus, ka sasniegt vispārējās izglītības mērķi noteikto, attiecīgi izvēloties un pamatojot savu pedagoģisko pieeju un veidojot savu izglītības programmu.

Iekļaujoties vienotā izglītības telpā, arvien būtiskāka kļūst Latvijā iegūtās izglītības, tostarp Latvijā izstrādāto izglītības programmu, saturiskā un strukturālā sabalansēšana un atbilstība labākajiem pasaules izglītības paraugiem. Lai izglītības programma tiešām kļūtu par valsts un starptautiski atzīta izglītības satura pamatelementu, izglītības iestādei ir jāsaņem licence tās īstenošanai.

Licenci (dokumentu, kas piešķir izglītības iestādei tiesības uzsākt izglītības programmas īstenošanu, ir jāsaņem gada laikā pēc izglītības iestādes reģistrēšanas Izglītības iestāžu reģistrā). To, pamatojoties uz iesniegto paraugvai autorprogrammu, izsniedz Izglītības kvalitātes valsts dienests, vienlaikus nodrošinot iespēju katram izglītības programmas apgūvējam pēc izglītības programmas akreditēšanas saņemt valsts atzītu izglītības dokumentu, kā arī iespēju turpināt izglītību citā izglītības iestādē un/vai nākošā izglītības pakāpē.

Praksē tieši īstenojamās izglītības programmas saturs un specifika visprecīzāk raksturo konkrētās izglītības iestādes piedāvājumu un darbības īpatnības, kā arī spēju izveidot un īstenot savu pieeju un redzējumu valsts izglītības standartos noteikto mērķu sasniegšanai.

Šajā rakstā ir ietverts mēģinājums identificēt galvenās vispārējās izglītības programmas izstrādes un licencēšanas tendences Latvijas Republikā laika posmā no 2010.gada līdz 2014.gadam, tādējādi iezīmējot kopējo priekšstatu par vispārējās izglītības attīstību valstī.

Mērķis: Balstoties uz vispārējās izglītības programmu licencēšanas datiem, noteikt kopējās iezīmes (tendences) vispārējās izglītības programmu izstrādē un īstenošanā, attiecīgi izdarot secinājumus par vispārējās izglītības attīstību Latvijā kopumā.

Metodes. Vispārējās izglītības programmu licencēšanas datu analīze.

Vispārējās izglītības programma pārmaiņu kontekstā *General education program in the context of changes*

Izglītības programmas ir izglītības iestādes darbību reglamentējošs dokuments, kas izstrādāts atbilstoši izglītības pakāpei (pirmsskolas, pamatzglītības, vispārējā vidējā), veidam (dienas, vakara (maiņu), neklātienes, tālmācība), mērķgrupai un valsts izglītības standartam vai valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām (Izglītības likuma 33.pants).

Vispārējās izglītības programma ir dokuments, kas atbilstoši izglītības pakāpei un veidam nosaka konkrētās izglītības programmas īstenošanas mērķi, uzdevumus un plānotos rezultātus, apgūstamas izglītības saturu, izglītības programmas daļu apjomus un laika sadalījumu, iegūstamās izglītības vērtēšanas kritērijus un kārtību, kā arī izglītības programmu īstenošanas izmaksu aprēķinus. Atbilstoši Vispārējās izglītības likuma 17.pantā noteiktajam vispārējās izglītības programma sevī ietver arī prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību (izņemot pirmsskolas izglītības programmas), izglītības programmas īstenošanai nepieciešamā personāla, finanšu un materiālo līdzekļu izvērtējumu un pamatojumu.

Vispārējās izglītības programmas var izstrādāt to īstenošanai (izglītības iestādes), ievērojot izglītības programmu klasifikāciju (Vispārējās izglītības

likuma 17.pants, Ministru kabineta 2008.gada 2.decembra noteikumi Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”).

Mācību priekšmeta programma ir vispārējās izglītības programmas sastāvdaļa, kurā, līdzīgi kā vispārējās izglītības programmā, ietverti konkrētā mācību priekšmeta mērķi, uzdevumi, saturs, un satura apguvei paredzētais laika plānojums, mācību priekšmeta īstenošanai nepieciešamo mācību līdzekļu, metožu, resursu un vērtēšanas kritēriju uzskaitījums (Vispārējās izglītības likuma 19.pants). Mācību priekšmetu programmas apstiprina izglītības iestādes vadītājs.

Ir vispārzināmi, ka izglītības iestādes absolvents savas turpmāko izglītošanās ceļu (studijas) vispirms izvēlas atkarībā no iepriekšējām zināšanām (to kvalitātes), un tikai tad no sabiedrības pieprasījuma un situācijas darba tirgū. Ekonomiskajai un politiskajai situācijai mainoties, pieaug pieprasījums pēc jaunu nozaru speciālistiem, līdz ar to vienmēr aktuāls ir bijis un būs jautājums par to, kādai jābūt skolā apgūtajai izglītības programmai, lai tā ļautu turpināt mācības (studijas) tajā nozarē, kurā jaunietis jūtas drošs un par sevi pārliecināts. Kā norāda Latvijas Universitātes profesore Rudīte Andersone, izglītības programmu veidošana vienmēr ir bijusi pietiekami atbildīgs un sarežģīts darbs, savukārt personības attīstība, attieksme pret sevi, citiem cilvēkiem, apkārtējās pasaules objektiem un parādībām ir tā mēraukla, ar kuru mēra programmas kvalitāti (Andersone, 2007), vienlaikus uzsverot, ka vienlīdz būtiski izglītības programmu izstrādes procesā ir ievērot kā pasaules pieredzi un zinātnisku pētījumu rezultātus, tā pašmāju praktizējošu, pieredzējušu pedagogu atziņas un viedokli (Andersone, 2007a). Minēto apliecina ārvalstu pētnieku (McKenney, Reeves 2015; Romiszowski, 2016) paustā atziņa, ka “dzīvotspējīgu” izglītības programmu raksturo ne tikai noteikts mācību satura apjoms un metodes, vienlaikus tā ir atbilstība spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un izglītības standartiem, t.i., izglītības programmas fleksibilitāte kopumā, izglītības programmai izvirzīto mērķu spēja transformēties hierarhiski un strukturāli (Romiszowski, 2016). Izglītības programmai jābūt tādai, kas nepārtraukti liek mācīties un apgūt papildus zināšanas arī tās īstenošajam (skolotājam) pašam (Davis, Krajcik, 2005). Līdz ar to jautājums par to, kā izstrādāt pēc iespējas *labāku izglītības programmu* visplašākajā tās izpratnē, kas

- veido pamatu iegūstamajām zināšanām un prasmēm konkrētā izglītības posmā;
- nosaka līmeni pamatkompetencēm, kas jāasniedz programmas apguves rezultātā;
- nosaka izglītības saturu un sagaidāmos rezultātus;
- diferencē mācību formas un metodes atbilstoši skolēnu individuālajām vajadzībām;

- ļauj piemērot izglītības programmas saturu izglītojamiem ar atšķirīgām izglītības vajadzībām, vienlaikus ietverot arī izglītības programmu savstarpējas integrācijas un diferenciacijas visdažādākās modifikācijas, ir izglītības speciālistu diskusiju objekts un nepārtrauktu, savstarpēji papildinošu pētījumu priekšmets (Frame work Education Programme for Elementary Education, McKenney, Reeves 2012).

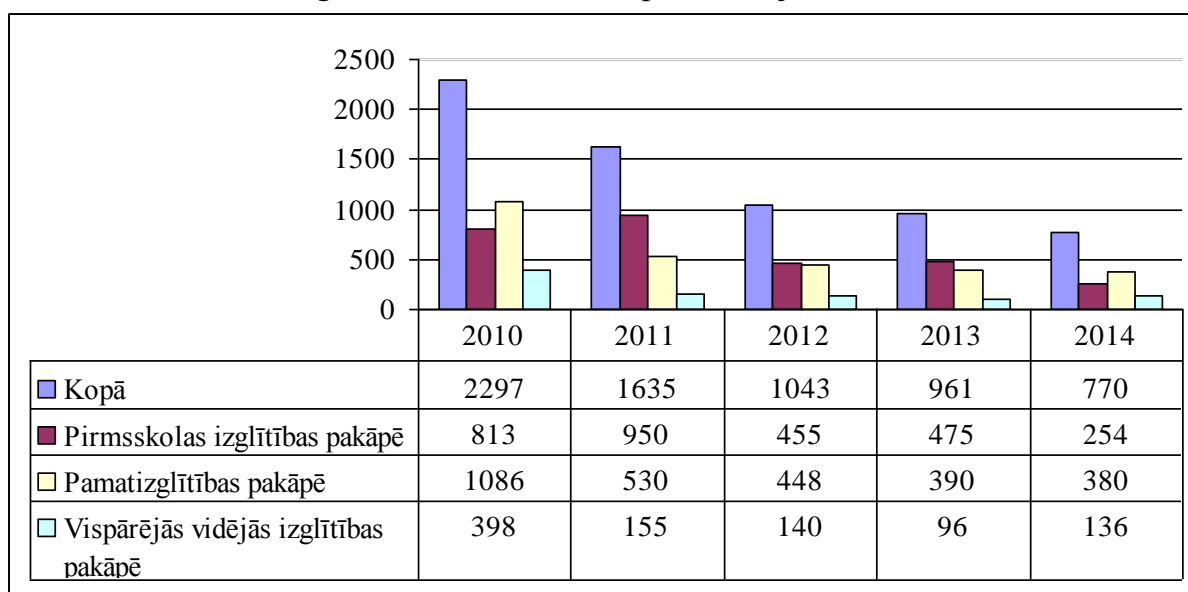
Apstākļos, kad tuvāko gadu laikā demogrāfijas iespaidā Latvijas izglītības sistēmu kopumā, t.sk. vidējo izglītību, sagaida nozīmīgs skolēnu skaita samazinājums (Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam), saskaņā ar informatīvo ziņojumu par Eiropas Savienības struktūrfondu specifiskā atbalsta mērķa 8.1.2. „Uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi” sasniegšanai, valstī tiek plānots komplekss atbalsts vispārējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošanai reģionālā līmenī (Informatīvais ziņojums „Par atbalsta pasākumiem specifiskā atbalsta mērķa 8.1.2. ”Uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi” ietvaros un stratēģiskajiem priekšatlases kritērijiem pirmā pasākuma „Uzlabot vispārējās vidējās izglītības iestāžu mācību vidi nacionālas nozīmes attīstības centros” īstenošanai”), balstoties uz pašvaldības vai pašvaldību apvienību izglītības attīstības stratēģijām, koncentrēt resursus un uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi. Rezultātā pieaugs to izglītojamo skaits, kuriem būs pieejama pilnībā modernizēta vispārējās izglītības mācību vide, kas savukārt izvirzīs prasību pilnveidot, izstrādāt un īstenot tādas vispārējās izglītības programmas, kas spētu nodrošināt Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam noteiktās prioritātes – inovatīva izglītības satura ieviešanu 21.gadsimtam atbilstīgā mācību vidē, iekļaujošās izglītības principa īstenošanu, efektīvu finanšu resursu pārvaldību un cilvēkresursu izmantošanu (Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam).

Vienlaikus tas arī nozīmē, ka joprojām ir gaidāms Latvijā īstenoto vispārējās izglītības programmu savstarpējās konkurences pieaugums, aktualizēsies meklējumi pēc labāka izglītības piedāvājuma vispārējās izglītības pakāpē, jo īpaši apstākļos, kad ir izvirzīts mērķis veicināt audzēkņa skaita pieaugumu profesionālās izglītības programmās. Saskaņā ar Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gadam rīcības virziena „Kompetenču attīstība” mērķi [283] un, atbilstoši Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam noteiktajam, ir plānots, pamatojoties uz darba tirgus prognozēm, veidot adaptētus spējīgu un konkurētspējīgu profesionālās izglītības sistēmu, lai, izejot no 2014.gada situācijas, kad izglītojamo skaita proporcionālais sadalījums vidējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēs bija (60:40), 2017.gadā sasniegtu izglītojamo skaita sadalījuma proporciju (55:45) vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības programmās pēc pamatizglītības ieguves, 2020.gadā sasniegtu vienlīdzīgu izglītojamo skaita sadalījuma proporciju

(50:50) un saglabātu šo attiecību arī turpmāk – līdz 2030.gadam (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030; Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014. – 2020.).

Rezultāti un diskusija Results and discussion

Vispārējās izglītības programmu licencēšanas dati (Publiskots pārskats par vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmu licencēšanas rezultātiem 2010.–2014.gadā) liecina, ka no 2010.gada līdz 2014.gadam (t.i., laikā, kad ir noslēdzies kārtējais izglītības reformas posms, pārvarot sociāli-ekonomiskās krīzes radītās sekas un noslēdzot administratīvi-teritoriālo reformu) ir izdotas 6706 licences vispārējās izglītības programmu īstenošanai (sk. 1.attēlu). Tai pat laikā licencēto izglītības programmu skaits katru gadu samazinās, ko attiecīgi nosaka vairāki apstākļi: grozījumi normatīvajos aktos, jaunu valsts pirmsskolas vadlīniju un valsts vispārējās izglītības standartu spēkā stāšanās, pārmaiņas pašvaldību un izglītības iestāžu darbībā (administratīvi teritoriālā reforma, izglītības iestāžu tīkla optimizācija) u.c.

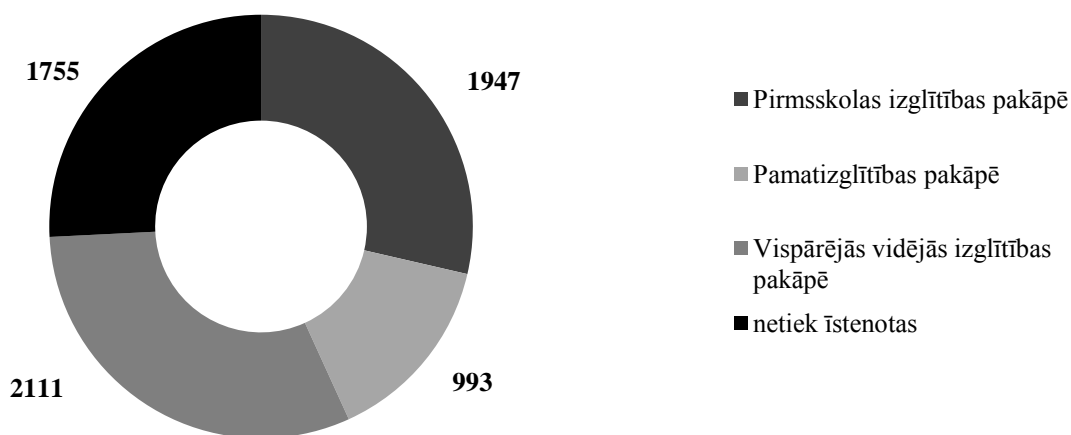

1.att. 2010. – 2014.gadā licencētās vispārējās izglītības programmas

Fig.1 Licensed general education programs in 2010-2014

Valsts izglītības informācijas sistēmas (turpmāk – VIIS) publiski pieejamie dati liecina, ka no 6706 licencētajām vispārējās izglītības programmām 2014./2015. mācību gadā tika īstenota 5051 izglītības programma, t.i., 75,3 % no licencēto izglītības programmu skaita (sk. 2.attēlu). Tas faktiski nozīmē, ka gandrīz katra ceturktā izstrādāta un licencēta izglītības programma dažādu apsvērumu dēļ ir izrādījusies dzīvotnespējīga, gan izglītības iestāžu

dibinātājiem, gan izglītības iestādēm, gan arī skolēniem izvēloties citus risinājumus izglītības jomā. To pamato arī vispārējās izglītības iestāžu „slēgšanas” un reorganizācijas procesi pašvaldībās, ik gadu likvidējot 20 – 50 skolas.

Education Information System 2014/2015)

Ievērojot Izglītības likuma 28.pantā noteikto, ka izglītības iestāde ir patstāvīga izglītības programmu izstrādē un īstenošanā, izglītības iestādes šajā laikā ir izstrādājušas un licencējušas izglītības programmas bez virziena specializācijas vai ar humanitārā un sociālā virziena, matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziena, vai ar profesionāli orientētā virziena specializāciju. Tomēr licencēto izglītības programmu skaits neliecina, ka būtu būtiski pieaugusi izglītības iestāžu interese par virzienu izglītības programmu īstenošanu (sk. 1.tabulu).

Šajā kontekstā ir jāatzīmē, ka mūsdienās izglītības iestādes autonomija (patstāvība) pamatoti tiek uzskatīta par vienu no veiksmes atslēgām ceļā uz kvalitatīvu izglītību, t.i., iespēja / brīvība organizēt mācību procesu tā, kā skola to uzskata par vajadzīgu. Savukārt kvalitatīva izglītība ir vērtējama kā zināms balanss starp izglītības iestādes autonomiju un valsts pienākumu nodrošināt izglītības standartos un citos normatīvajos aktos noteiktā izpildi – mūsdienīgu, kvalitatīvu, pieejamu, pārskatāmu izglītību, par kuru katrs interesents var iegūt nepieciešamo informāciju, attiecīgi pārliecinoties par lēmumu izvēlēties konkrētu izglītības iestādi un tās īstenoto izglītības programmu.

No licencētajām 1638 pamatzglītības programmām vidēji 14 % (237) izglītības programmu tiek licencētas kādā no virzieniem, savukārt no 1493 licencētajām vispārējās izglītības programmām vidēji 44 % (663) izglītības programmu tiek licencētas kādā no virzieniem.

Visvairāk no licencētajām izglītības programmām satur virzienos pamatzglītībā tiek licencētas programmas matemātikas, dabaszinību un tehnikas virzienā (102), savukārt vidējā izglītībā – humanitārajā un sociālajā virzienā

(439), kas attiecīgi liecina par zināmu pārrāvumu pēctecīgajā izglītības programmā piedāvājumā pamata un vidējās izglītības posmā.

1.tab. **Licencētās vispārējās izglītības programmas atbilstoši satura virzienam (2010. – 2014.)**

Table 1 Licensed general education programs according to the contents' direction (2010 - 2014)

Izglītības pakāpe /programmas veids	Licencētās izglītības programmas (skaits)					
Pamatizglītība:	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Kopā
-pamatizglītība (bez virziena)	664	234	208	132	163	1401
-humanitārais un sociālais virziens	12	16	10	6	13	57
-matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziens	68	7	9	7	11	102
-profesionāli orientētais virziens	16	25	18	11	8	78
Kopā:	760	282	245	156	195	1638
Vispārējā vidējā izglītība:	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Kopā
-vispārīzglītojošais virziens	398	155	140	55	82	830
-humanitārais un sociālais virziens	235	95	86	9	14	439
-matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziens	48	18	14	17	19	116
-profesionāli orientētais virziens	43	24	13	12	16	108
Kopā:	724	292	253	93	131	1493

Pamatizglītības pakāpē ir samazinājies izdoto licenču skaits izglītības programmu īstenošanai tālmācībā. Iespējams, ka tas saistīts ar specifisko mācību e-vides nodrošināšanu un tehnoloģijām. Savukārt vispārējās vidējās izglītības pakāpē pieprasījums licencēt izglītības programmas īstenošanai tālmācības, vakara (maiņu), neklātienē apmācības formā ir saglabājies (sk. 2.tabulu), ko tostarp izskaidro jauniešu vēlme savienot savas mācības vidējā izglītībā ar darbu vai citām aktivitātēm, kā arī arvien pieaugošā vēlme mācīties citā „režīmā” un intensitātē.

Licencēto izglītības programmu dinamika liecina, ka pirmsskolas izglītības pakāpē pārsvarā ir licencētas izglītības programmas atbilstoši valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijās noteiktajiem izglītības programmu paraugiem. Pamatizglītības pakāpē ir palielinājies to izglītības programmu skaits, kas licencētas īstenošanai atbilstoši noteiktajam paraugam. Savukārt vispārējā vidējā izglītībā pārsvarā tiek licencētas izglītības iestādes izstrādātās izglītības programmas (autorprogrammas), kas saistās ar izglītības iestādes attīstības plānu, darbības specifiku, īpašu piedāvājumu un noteiktajām prioritātēm (sk. 3.tabulu).

2.tab. Licencētās izglītības programmas īstenošanai tālmācībā, vakara (maiņu) izglītībā, neklātienē (2010.- 2014.)

Table 2 Licensed educational program for distance learning, evening (shift) education, extramural education (2010 - 2014)

Izglītības pakāpe / programmas veids	Licencētās izglītības programmas (skaits)					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Kopā
Pamatzglītības pakāpē						
-tālmācībā	0	2	3	9	4	18
-vakara (maiņu)	3	11	16	10	8	57
-neklātienē	7	5	6	13	8	41
<i>Kopā:</i>	<i>10</i>	<i>18</i>	<i>25</i>	<i>32</i>	<i>20</i>	<i>105</i>
Vidējā izglītība pakāpē						
-tālmācībā	2	8	5	15	12	42
-vakara (maiņu)	15	8	10	5	7	45
-neklātienē	21	21	14	15	17	88
<i>Kopā:</i>	<i>38</i>	<i>37</i>	<i>29</i>	<i>35</i>	<i>36</i>	<i>175</i>

3.tab. Licencētās izglītības programmas – īstenošanai pēc parauga vai autorprogramma 2010. – 2014.)

Table 2 Licensed educational programs – by the sample or the author's program (2010 - 2014)

Gadi	Licencētās izglītības programmas				
	Autor-programmas / Pēc parauga (skaits / %)	Pirmsskolas izglītības pakāpe	Pamat-izglītības pakāpe	Vispārējās vidējās izglītības pakāpe	Kopā
2010.	Kopā	812	1086	398	2296
	A/P	433 / 379	791 / 295	340 / 58	1655 / 732
	A/P (%)	53% / 47%	73% / 27%	85% / 15%	68% / 32%
2011.	Kopā	950	530	155	1636
	A/P	159 / 791	323 / 207	133 / 22	615 / 1021
	A/P (%)	17% / 83%	61% / 39%	86% / 14%	64% / 54%
2012.	Kopā	455	448	140	1043
	A/P	77 / 378	367 / 81	124 / 16	568 / 475
	A/P (%)	17% / 83%	82% / 18%	89% / 11%	54% / 46%
2013.	Kopā	475	390	96	961
	A/P	64 / 411	301 / 89	79 / 17	444 / 517
	A/P (%)	13% / 87%	77% / 23%	82% / 18%	46% / 54%
2014.	Kopā	254	380	136	770
	A/P	41 / 213	240 / 140	108 / 28	389 / 381
	A/P (%)	16% / 84%	63% / 37%	79% / 21%	51% / 49%

Apzīmējumi: A – autorprogramma; P – pēc parauga.

Izglītības iestādes, izstrādājot savu autorprogrammu vidējās izglītības pakāpē, ir izmantojušas normatīvajos aktos noteiktās tiesības izglītības programmas īstenošanas plānā iekļaut valsts vispārējās izglītības standartā neminētus mācību priekšmetus un attiecīgi tiesības samazināt vai palielināt izglītības programmas paraugā doto mācību stundu skaitu mācību priekšmetā, kā arī patstāvīgi noteikt mācību stundu skaitu sadalījumu trijos mācību gados, izstrādājot atbilstošu mācību priekšmeta programmu. Piemēram, Valsts izglītības satura centrs šajā laikā ir saskaņojis vidējās izglītības mācību priekšmetu standartus „Bērnu aprūpe un uzraudzība”, „Matemātiskā analīze”, „Komerzinības”, „Lietišķā angļu valoda”, „Projektu vadība”, „Biznesa angļu valoda”, „Komercdarbība”, „Attīstības psiholoģija”, „Uzņēmējdarbība”, „Ievads tūrismā”, „Tūrisma mārketing”, „Viesmīlības nozares pamati”, „Hipoloģija” u.c.

Tādējādi izglītības iestādes iespēja individualizēt savu piedāvājumu, savā darbībā ievērojot potenciālās mērķauditorijas (primāri izglītojamo un viņu vecāku intereses un vajadzības) autorprogrammas veidā ir vērtējama kā būtisks izglītības piedāvājuma konkurences un kvalitātes resurss. Izstrādājot un licencējot izglītības autorprogrammas, vispārējās izglītības iestādes savā darbībā tieši apliecina vienu no autonomām iespējām – izvēlēties un pamatot savu (atšķirīgu) izglītības piedāvājumu, individualizēt savu darbību un īstenot savas oriģinālās pedagoģiskas idejas un koncepcijas.

Tāpat laikā no 2010.gada līdz 2014.gadam ir izdotas 1374 licences speciālās izglītības programmu īstenošanai, t.sk. 486 licences speciālās pirmsskolas izglītības programmu īstenošanai, 871 – speciālās pamatizglītības programmu īstenošanai un 17 – speciālās vidējās izglītības programmu īstenošanai.

Licencētās speciālās izglītības programmas netiek īstenotas tikai speciālās izglītības iestādēs, bet arī atsevišķas vispārējās izglītības iestādes integrē bērnus ar īpašām vajadzībām izglītības iestādes speciālās izglītības vai vispārējās izglītības klasē, īpaši bērnus ar funkcionāliem vai mācīšanās traucējumiem. Tas liecina, ka iekļaujošās izglītības idejas joprojām nav kļuvušas par vispārējās izglītības iestāžu ikdienas darbības praksi (ko vismaz daļēji var skaidrot arī ar nepilnībām materiāli-tehniskajā bāzē, speciālistu trūkumu, kā arī pedagogu un atbalsta personāla pieredzes un zināšanu trūkumu šajā jomā).

Secinājumu un priekšlikumi *Conclusions and recommendations*

Izvērtējot vispārējās izglītības programmu izstrādes un licencēšanas tendences Latvijā, jākonstatē, ka joprojām (lai gan ar palielināšanas tendenci) ir vērojama pietiekami gausa vēlme izstrādāt un īstenot savas autorprogrammas.

Tādējādi izglītības iestādes patstāvības iespējas tiek izmantotas salīdzinoši minimāli, kas, iespējams, atstāj negatīvu ietekmi uz izglītības iestādes turpmāko attīstību. Trūkst arī pārdomātas un pamatotas rīcības minēto izglītības programmu īstenošanā. To daļēji izskaidro fakts, ka gandrīz katra ceturtā izstrādāta un licencēta izglītības programma dažādu apsvērumu dēļ ir izrādījusies dzīvotnespējīga. Minēto apstākli ir ietekmējuši arī vispārējās izglītības iestāžu „slēgšanas” un reorganizācijas procesi pašvaldībās, ik gadu likvidējot 20 – 50 skolas.

Tendence izvairīties no autorprogrammu licencēšanas pamatizglītības pakāpē ir daļēji skaidrojama ar obligāta izglītības satura īstenošanas nepieciešamību un izglītības iestādes faktisko orientāciju „uz sekmīgu valsts pārbaudījumu nokārtošanu”. Pirmsskolas izglītības pakāpē dominē izglītības programmas „pēc parauga”, apliecinot vēlmes trūkumu radošai darbībai šajā jomā. Turpretī autorprogrammu skaita pieaugums vidējās izglītības pakāpē skaidri apliecina izglītības iestāžu savas darbības individualizācijas virzību, kā arī cīņas par skolēniem intensificēšanos.

Apstākļi, ka pamatizglītībā visvairāk tiek licencētas programmas matemātikas, dabaszinību un tehnikas virzienā, savukārt vidējā izglītībā – humanitārajā un sociālajā virzienā liecina par zināmu pārrāvumu pēctecīgajā izglītības programmu piedāvājumā pamata un vidējās izglītības pakāpē.

Izglītības programmu licencēšanas rezultāti liecina, ka viena no vispārējās izglītības attīstības iespējām ir iekļaujošās izglītības programmu piedāvājuma paplašināšanas iespējas, jo joprojām iekļaujošās izglītības idejas nav kļuvušas par vispārējās izglītības iestāžu ikdienas darbības praksi.

Kopumā vērtējot, ir jākonstatē, ka 2014.gadā ir noslēdzies kārtējais vispārējās izglītības programmu izstrādes un licencēšanas posms, kuru nosacīti var apzīmēt kā pēckrīzes un pēc administratīvi teritoriālās reformas posmu. Tomēr vispārējās izglītības attīstības priekšā ir citi izaicinājumi – jaunais „kompetenču” izglītības saturs un pāreja uz obligāto vidējo izglītību, kas nenoliedzami būs pamats iepriekš izvirzīto prasību pārskatīšanai un jaunu vispārējās izglītības programmu izstrādei un licencēšanai (Deklarācija par Māra Kučinska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību).

Summary

Educational program in practice describes the content and specificity of educational institution as well as the ability to design and implement their approach and vision.

This article includes an attempt to identify the main general education programs and licensing trends in Latvia in the period from 2010 to 2014, thus marking a total picture of the overall development of education in the country.

Target: On the basis of the general education program licensing data to determine the common characteristics (trends) of general education programs in context of developing and

implementing appropriate inferences about the overall development of education in Latvia in general.

Methods. General Education program licensing data analysis.

In 2014 it has ended the important period of general educational programs development and licensing, which can be conditionally described as post-crisis and by the administrative and territorial reform period. General educational programs designing and licensing trends in Latvia suggest that educational institutions are still insufficient amount of their autonomy, using the opportunity to develop and license the author's program and at least the basic education more oriented towards the successful settlement of the state examination, not the content of education (educational program) and improvement of quality. This is likely to have an adverse impact on the educational development of the educational institution and the future development. Reduce the number of pupils, lack of thought and action based learning program developed by the implementation of evidenced general education institutions "closure" and the reorganization processes in municipalities annually removing 20 to 50 educational institutions. One of the general education development possibilities of inclusive education programs increase of supply, however, the idea of inclusive education has not yet become a general educational institutions daily activities practice. At present, general education development faces new challenges – including the new "competences" educational content and the transition to compulsory secondary education, which undoubtedly will be the basis for review in advance of requirements and a new general education program development and licensing.

Literatūra References

- Andersone, R. (2007). *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. Rīga: RaKa.
- Andersone, R. (2007a). Mācību programmu izveides pedagoģiskie principi. *Latvijas Universitātes raksti 715. Sējums Pedagoģija un skolotāju izglītība*. Pieejams: <http://www.lu.lv/materiali/apgads/raksti/715.pdf>.
- Davis, E. & Krajcik, J. (2005). Designing educative curriculum materials to promote teacher learning. *Educational Researcher*, 34 (3), 3–14.
- Deklarācija par Māra Kučinska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību* http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/20160210_mkucinskis_vald_prior_gala_vers_0.pdf
- Framework Education Programme for Elementary Education. FEP EE (with amendments as of 1st September 2007)*. Pieejams: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_ZV_EN_final.pdf
- Informatīvais ziņojums „Par atbalsta pasākumiem specifiskā atbalsta mērķa 8.1.2. „Uzlabot vispārējās izglītības iestāžu mācību vidi” ietvaros un stratēģiskajiem priekšatlasēs kritērijiem pirmā pasākuma „Uzlabot vispārējās vidējās izglītības iestāžu mācību vidi nacionālas nozīmes attīstības centros” īstenošanai”*. Pieejams http://www.izm.gov.lv/images/strukturfondi/IZMZino_SAM8.1.2._260315.pdf
- Izglītības likums*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50759>
- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam*. Pieejams: <http://m.likumi.lv/doc.php?id=266406>
- Mayeske, G. & Lambur, M. T. (2001). *How to design better programs: A staff centered stakeholder approach to program logic modelling*. Crofton, MD: Program Design Institute.

- McKenney, S. & Reeves, T. C. (2012). *Conducting educational design research*. London: Routledge.
- McKenney, S. & Reeves, T. C. (2015). Educational Design and Construction: Processes and Technologies. In: *The Future of Ubiquitous Learning*, Kinshuk, (et al.) (Eds.)
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam*. Pieejams: http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253919>
- Ministru kabineta 2008.gada 2.decembra noteikumi Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=184810>
- Publiskots pārskats par vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmu licencēšanas rezultātiem 2010.–2014.gadā*. Pieejams: <http://www.ikvd.gov.lv/p%C4%81rskats-par-izgl%C4%ABt%C4%ABbas-programmu-licenc%C4%93%C5%A1anas-rezult%C4%81tiem-2010.%E2%80%932014.-gad%C4%81.html>
- Romiszowski, A. J. (2016). *Designing Instructional Systems: Decision Making in Course Planning and Curriculum Design*. London: Routledge.
- Par izglītības programmu licencēšanas rezultātiem*. Pieejams: http://ikvd.gov.lv/assets/files/faili/parskati/Par_izgl_progr_licenc%C4%93%C5%A1anasrezult%C4%81tiem.pdf
- Valsts izglītības informācijas sistēma*. Pieejams: <https://viis.lv/>
- Vispārējā izglītība. Izglītības saturs*. Pieejams: <http://vis.gov.lv/vispizglitiba/saturs/programmas.shtml>
- Vispārējās izglītības likums*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=20243>